

Волинець Ю. О.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач
кафедри дошкільної освіти
Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядаються питання щодо формування дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Обґрунтовано структуру дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Визначено теоретичну сутність поняття «дослідницькі вміння майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів».

Ключові слова: дослідницька компетентність; дослідницька компетентність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; структура дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; дослідницькі вміння майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Abstract

The article deals with the formation of research competence of future teachers of preschool educational institutions. Determined the structure of the research skills of the future teachers of preschool educational institutions. Been substantiated the theoretical essence of the concept of «research skills of future teachers of preschool educational institutions».

Keywords: research competence; research competence of future teachers of preschool educational institutions; structure research skills of the future teachers of preschool educational institutions; research skills of future teachers of preschool educational institutions.

Постановка проблеми.

В умовах реформи освітньої галузі Української держави особливого значення постає нагальна проблема щодо формування дослідницької компетентності

майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Це зумовлює потребу вдосконалення процесу підготовки нового покоління конкурентоспроможних педагогічних працівників на засадах інноваційної педагогіки, яка передбачає формування пошукових і дослідницьких умінь та застосування їх у різних видах навчально-виховної діяльності.

Актуальність зазначеної теми статті, що охоплює формування дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, зумовлена реформуванням вищої освіти, потребами сучасності у високопрофесійних і компетентних фахівцях в галузі дошкільної освіти.

Випускники педагогічних навчальних закладів у професійній діяльності мають поєднувати інтегровані якості наставника, здатного передавати вихованцям знання, формувати людські якості, розвивати спеціальні вміння, потребу в дослідницькій діяльності. Вирішення проблеми готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності багато в чому залежить від сформованості у них дослідницьких умінь, що уможливило здатність успішно виконувати професійно-педагогічні завдання, здійснювати пошукову роботу [1, 1].

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив, що формування готовності педагога до дослідницької діяльності розглядали у своїх дослідженнях В. Андреев, В. Борисов, В. Зягвинський, Л. Султанова. Вагомими для нашого дослідження стали наукові розвідки В. Базелюк, С. Балашової, Г. Кловак, Н. Лисенко, С. Мартиненко, О. Мітрош, Г. Тарасенко, М. Фалько, які безпосередньо розкривали проблему формування дослідницької компетентності у процесі фахової підготовки, необхідність готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до експериментальної роботи.

У процесі наукового пошуку нами з'ясовано, що *формування дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів* є вагомим компонентом їх особистісно-професійного розвитку, яке полягає у свідомому засвоєнні теоретичних знань, оволодінні дослідницькими діями і навичками, успішному виконанні дослідницької діяльності.

Формування дослідницької компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів – процес довготривалий. Нами охарактеризовано цей процес, як багатогранне і багатоаспектне утворення, що поєднує різні сфери діяльності і уможливило успішне виконання професійних функцій. Розроблено *структуру дослідницьких умінь*, якими мають оволодіти майбутні вихователі дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки, що охоплює: *організаційні* (планування та проведення науково-дослідної діяльності; самоаналіз і самоконтроль, регуляція дій у процесі дослідницької діяльності), *аналітичні* (аналіз, узагальнення та систематизація отриманої інформації; перехід від часткового до загального; виділення суттєвого), *операційні* (порівняння, аналіз і синтез, абстрагування та узагальнення, висунення гіпотези, співставлення та рефлексія), *практичні* (опрацювання наукових джерел; проведення експериментальних досліджень; спостереження та оброблення даних; упровадження здобутих результатів у практичну діяльність), *комунікативні* (здійснення педагогічної взаємодії та співпраці; дотримання корпоративної культури; вміння вести дискусію та обговорювати результати), які необхідно формувати у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів [1, 7].

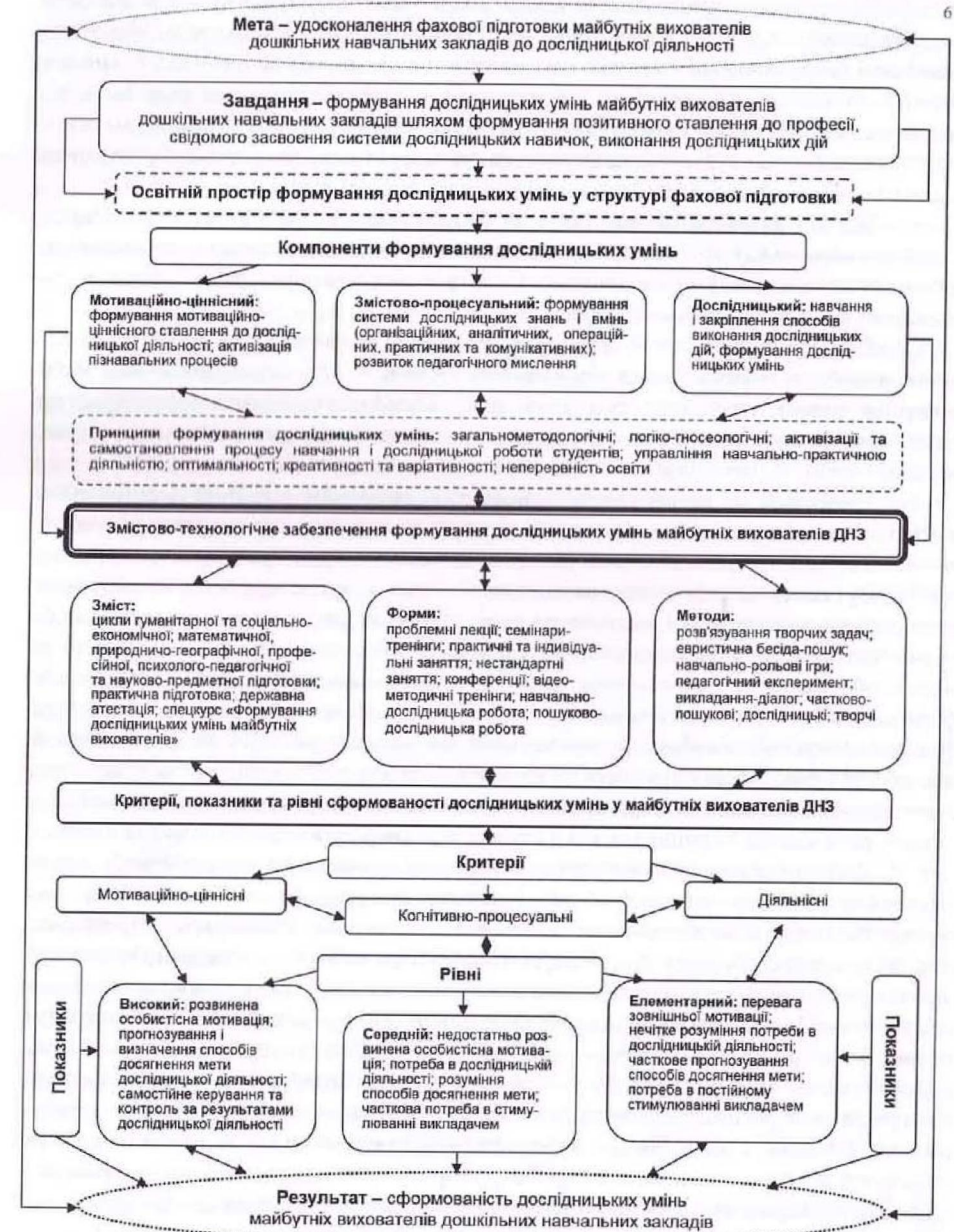

Рис. 1. Модель формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів

Розглядаючи організаційні аспекти проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, необхідно визначити теоретичну сутність поняття «дослідницькі вміння майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів». Так, нами це поняття розглядається як уміння, що поєднують інтелектуальні знання і практичні дії, забезпечують їх здатність до самостійних спостережень, узагальнень, аналізу процесів і явищ дійсності, набуття нових знань і застосування їх відповідно до мети дослідницької діяльності.

Під час проведення дослідження розроблено модель формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, яка відображає змістово-технологічне забезпечення навчально-виховного процесу вищого навчального педагогічного закладу (рис. 1).

Під час моделювання процесу формування дослідницької компетентності встановлено, що модель існує в межах цілісної фахової підготовки, враховує її мету, завдання, загальну структуру, складовою якої є дослідницька. Модель ґрунтується на загальнометодологічних, логіко-гносеологічних, активізувальних принципах, сприяє вдосконаленню фахової підготовки та управлінню дослідницькою діяльністю.

Окреслені в моделі мета і завдання зумовили вибір її компонентів: *мотиваційно-ціннісного*, що забезпечує активізацію пізнавальних процесів, вмотивоване ставлення до дослідницької діяльності; *змістово-процесуального*, що передбачає формування системи дослідницьких знань і умінь (організаційних, аналітичних, операційних, практичних і комунікативних), розвиток педагогічного мислення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; *дослідницького*, що ставить за мету здобуття, закріплення і вдосконалення способів виконання дослідницьких дій, формування дослідницької компетентності. З'ясовано, що важливими складовими фахової підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до дослідницької діяльності є педагогічна практика та науково-дослідна робота, під час яких особливого значення набуває система дослідницьких, аналітичних, конструктивних завдань і задач, розв'язання і вирішення яких сприяє вдосконаленню дослідницьких умінь.

Для успішної реалізації складових моделі, оволодіння операційними діями значний потенціал у процесі фахової підготовки мав розроблений і введений до навчального плану підготовки студентів спеціальності (ОКР «бакалавр») «Дошкільна освіта» спецкурс «Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів», метою якого є розвиток регуляторної основи дослідницької діяльності, вдосконалення дослідницьких знань і вмінь. Завданнями спецкурсу є міждисциплінарна інтеграція психолого-педагогічних і методичних знань як основи дослідницької діяльності, вдосконалення дослідницьких умінь та розроблення оптимальних форм і методів їх формування. До змісту спецкурсу введено три складові: предметний зміст дослідницької діяльності, дослідницькі вміння і навички; мотиваційно-ціннісне ставлення до формування дослідницьких умінь. Розроблено навчально-тематичний план і зміст спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів» (за кредитно-модульною системою), який відображає його сутнісну характеристику.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка викладачами використовуються різні форми роботи по формуванню дослідницької компетентності. Під час проведення спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів» застосовуються традиційні та нетрадиційні форми формування дослідницької компетентності,

які встановлюються з урахуванням рівнів розвитку особистісної мотивації та потреб у дослідницькій діяльності. Ефективними є проблемні лекції, семінари-тренінги, практичні, індивідуальні та нестандартні заняття, конференції, відеометодичні тренінги, навчально-дослідницька та пошуково-дослідницька робота.

Здійснено відбір оптимальних методів формування дослідницької компетентності, які охоплюють розв'язання творчих задач, евристичну бесіду – пошук, навчально-рольові ігри, педагогічний експеримент, викладання – діалог, частково-пошукові та дослідницькі методи, що дають змогу сформувати в студентів організаційні, аналітичні, операційні, практичні та комунікативні дослідницькі вміння. Поєднання методів дослідницької діяльності (дослідницька робота студентів під керівництвом викладача та без його втручання), адаптивних (діяльність за розробленим алгоритмом), методів активного формування (методи формування, мотивації та розвитку дослідницьких умінь, пошук нових підходів до розв'язання дослідницьких задач), трансформувальних (перетворення пошуку розв'язання проблеми на самостійне завдання з використанням евристичного прийому), уможливило формування дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Розроблені критерії, показники та рівні сформованості дослідницької компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів охоплюють результати їх успішності в оволодінні психолого-педагогічними, фаховими дисциплінами та методикою їх викладання, спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів», проходженні педагогічної практики, науково-дослідній роботі.

Опанування студентами – майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів основ дослідницької компетентності – складний і динамічний процес, оскільки залежить від їхнього інтелектуального розвитку. Він передбачає формування наукової системи знань, природну потребу студента в пошовненні власного досвіду знаннями про новий вид діяльності; виявлення інтересу (цікавості) до дослідницької діяльності; формування мотивів до такої діяльності; врахування емоційного стану студента як учасника означеної діяльності,

Таким чином, у результаті проведення педагогічного експерименту було доведено ефективність розглянутого питання щодо формування дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; обґрунтовано структуру дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; визначено теоретичну сутність поняття «дослідницькі вміння майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів» та доцільність його впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних педагогічних закладів. Розробка реалізації моделі формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів дозволяє удосконалити сам процес підготовки, зробивши його впорядкованим та структурованим, забезпечує підвищення дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів.

Однак, проведене дослідження не висвітлює всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого вивчення потребують такі питання, як: результативність дослідницької діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів; розроблення методичних рекомендацій щодо визначення рівнів розвитку дослідницької компетентності.

Zbiór raportów naukowych

Література

1. Волинець Ю.О. Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у фаховій підготовці: автореф. дис... канд. пед. наук / Ю. О. Волинець. – Київ, 2013. – 20 с.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев.– М.: Смысл, 2004. – 346 с.
3. Мартиненко С.М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: моногр. / С.М. Мартиненко. – К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2008. – 434 с.